

עם משלחת השכנים על המיג

ניכר שינוי בגישתם לכביש הישראלי. הם היו מוכנים שגם למנהיגים הערביים חלק באשמה. וכאשר ירדו כעבור יומיים, כבר ידעו להיפרד מהישראלים בעברית: "שלום."

מכתבים לישראל! קרא אליהם אחד הישראלים. פשר. יש פיקוח עלינו, השיב אחד מהם. "כינשו ניתסוהר."

★ ★ ★

"מלטה יוק!"

יצא מפקד הצי העותומני לכבוש את האי מלטה. חסל את הכוח הימי האירופי שאיים על תורכיה. הוא אניות המלחמה שלו. הפליג ימים ארוכים אך לא מצא. "מלטה יוק!" הודיע לשולטן, בשוברו לאיסטנבול. "לטה."

כשאני מפליג לאורך החוף התורכי של הים התיכון, להבין את האדמיראל המסכן. ישנם כליכך הרבה איים, לדרוש ממישהו לזהות אחד מהם במיוחד. הים פשוט ערימות של אדמה, וסלעים, הפזרות על פני משטח בלי סדר או שיטה.

גולדה התרבות היוונית. כאן ניהלו אלי האולימפוס ומותיהם. משחקיהם ואהבותיהם. ולעתים נדמה כי האיים לא אבנים גדולות, שהאלים ניסו להטיל למרחקים אך את מטרפתם: כמה מהם גדולים ומיושבים, כמו האי אחרים אינם יותר מאשר טיפה של ישימון חום בתוך הכחול הגדול.

עוברת בין האיים ככלה לבנה, המושכת אחריה שובלי כבלותיה. היא חולפת על פני מיפרצים קטנים מבלי מחזירה צפירה צרודה לצפירות הדקיקות של הסירות המתרוצצות בין נמלי-החוף.

★ ★ ★

נכה מקוריאה

הזר המופרצים, מטה האניה את חרטומה מורחה. חן איזמיר. זהו מיפרץ ארוך מאוד, הכולל צר. בסופו איזמיר, עיר הנמל השניה בגודלה של תורכיה, אחרי ל. העיר מכירה מאד את חיפה, ובתיה המוכרים נראים על צלעות ההרים, כשגגותיהם האדומים מקשטים הבנים והחורשות.

ר אין נמל במובן המקובל של המלה. הרחוב הראשי הרציף הראשי. כאן, במשך עשרות דורות, עגנו ושקרו את משעני ישר אל תוך הרחוב. א/ק מרמרה למחוצץ 1021 חברי המשלחת הישראלית לפסטיבל במוסקבה ירדו לביקור של כמה שעות בעיר.

של כל אחד היתה לירה תורכית אחת. לירה תורכית 1 פרשוט ישראלי, ונראה היה כי בסכום פשוט זה יהיה אפילו לשתות כוס לימונד. אלא שהסתבר כי פרשוט ישראליות אפשר לקנות דברים רבים בתורכיה. למשל, לנסוע אל מעלה החר — סיעה הדומה לנו שמחיה התחנית למרכז הכרמל — תמורת 20 משם אפשר לראות את העיר הגדולה, המשתרעת במורד אורך החוף. במרכזה בולט מלבן גדול של ירק, משובץ ישר לבנים. זהו מיגרש התערוכה הבינלאומית לתעשייה.

לושה שבועות תיפתח מחדש, וגם ישראל תצגי בה. לכן, קרוב יותר לנמל, בולטים שני בנייני ענק וסביבם רובע שלם של בתי-אבן קטנים, בעלי גגות אדומים. אין ביניהם שמץ של צמחיה. זהו הרובע היווני. בין הרבה יוניים, אולם עד 1922 היה כאן קהילה גדולה, עשירה ובעלת-השפעה. באותה שנה, נערך הקרב בין צבא כמאל אטאטורק לבין הצבא היווני הפולש. הם ערכו שהישה יסודית בתושבי הרובע היווני של העלו את בתיהם באש. עד לפני עשר שנים אפשר ד לראות את השרידים החרוכים. אך ערך הקרקעות ת עלה במידה כזו, שנמצאו קבלנים אשר בנו את מחדש.

אש ההר עצמו, בנקודה הנקראת קאטיפה-קאלה (הירק בין חורשות אורנים. נערך הקרב המכריע בין אטאטורק כיום עומד ראשו המפוסל בנוחות של אבי תורכיה ברחבה קטנה ומטופחת, משקיף על הים הרחב, שנשא את שרידי הצבא היווני המובס. מאחורי הפסלו, מתנשאות של מיבצר ביוני עתיק, השולט שליטה מוחלטת השפלה שמסביב. עשרות מלחמות לא יכלו להרוס את מגדליו מתנשאים עינין בהפגנת כוח מעל לעיר.

בוס שעלה לקאטיפה-קאלה נסע גבר צנוע, לבוש צמר אפורים וחולצה כחולה. על חזהו בלט עיטור שחור, בתוך מסגרת מוזהבת. "זה בשביל קוריאה."

גירג, 26, הוא ממוצא צ'רסקי. כאשר פרצה מלחמת נשלה עם הבריגדה התורכית שלחמה בצד המערב. היה שם — מהן ששה חודשים במחנה שבויים סיני. חזר שלחו אותנו להגן על גבעה חולית גבוהה. אני לא ה שמה. היתה רובאי וישבתי בחפירה שלי. פתאום ה הטינים להקפץ. אני נפצעתי בשלושה מקומות: ביד ת ובשתי רגלי."

הוא מציג את ידו: האצבע האמצעית חסרה.

★ ★ ★

הצבא התורכי

גירג איננו התרומה התורכית היחידה לברית המערבית. כיה. שהיא חברה פעילה גם בברית-בגדאד וגם באמנה

...והתיבות

צעירות תורכיות שהצ' טלטלו ברצון. בחורותינו עשו רושם על התורכים יותר מבחורותיהם עלינו.

את עצמו זר לחלוטין. הוא יכול לסמוך על כך שיגשגש אליו תורכי ויפנה אליו בעברית פחות או יותר ברורה: "שלום. אני יהודי. אתה מישראל?"

ישנם כיום בתורכיה כמה אלפי יהודים שעלו בשעתו לישראל, התאכזבו וחזרו למקום לידתם. חלק מהם שוב התחזק ומקוה לחזור לישראל — אם אפשר, לכשיהיה לו הרבה כסף. אולם לא רק ישראלים-לשעבר דוברים עברית. יהודים רבים בתורכיה למדו עברית בבתי-הספר היהודיים, או אצל מורים פרטיים, והם מצליחים לנהל שיחות קצרות בשפה זו.

אגב, החנות הראשונה שלפניה נעצרו כמה מחברי המשלחת למוסקבה היתה חנות-נעליים נאה. הישראלים השוו את מחירי הנעליים לאלה המקובלים בישראל (זוג נעלי גבר טובים, ומקוה לחזור לישראל — אם אפשר, לכשיהיה לו הרבה כסף. אולם לא רק ישראלים-לשעבר דוברים עברית. יהודים רבים בתורכיה למדו עברית בבתי-הספר היהודיים, או אצל מורים פרטיים, והם מצליחים לנהל שיחות קצרות בשפה זו.

אגב, החנות הראשונה שלפניה נעצרו כמה מחברי המשלחת למוסקבה היתה חנות-נעליים נאה. הישראלים השוו את מחירי הנעליים לאלה המקובלים בישראל (זוג נעלי גבר טובים, ומקוה לחזור לישראל — אם אפשר, לכשיהיה לו הרבה כסף. אולם לא רק ישראלים-לשעבר דוברים עברית. יהודים רבים בתורכיה למדו עברית בבתי-הספר היהודיים, או אצל מורים פרטיים, והם מצליחים לנהל שיחות קצרות בשפה זו.

אגב, החנות הראשונה שלפניה נעצרו כמה מחברי המשלחת למוסקבה היתה חנות-נעליים נאה. הישראלים השוו את מחירי הנעליים לאלה המקובלים בישראל (זוג נעלי גבר טובים, ומקוה לחזור לישראל — אם אפשר, לכשיהיה לו הרבה כסף. אולם לא רק ישראלים-לשעבר דוברים עברית. יהודים רבים בתורכיה למדו עברית בבתי-הספר היהודיים, או אצל מורים פרטיים, והם מצליחים לנהל שיחות קצרות בשפה זו.

★ ★ ★

לא נעים להיות יהודי

ה גברת וונטורה הובילה את הקבוצה לסיור מקיף, עזרה לה בניהול שיחות מסחריות עם הרוכלים, סיפרה על חיי הקהילה היהודית בעיר. מאז קום מדינת-ישראל עלו מאומיר 12 אלף יהודים, עתה נותרו בו כ-6000, רובם עשירים למדי. במידה שישנה שינאת-יהודים, היא באה מצד הסוחרים התורכים העשירים, שאינם מרוצים מחריצות מתחריהם היהודים ומהת-חרות המסחרית.

"לפני כמה חודשים תפסה הממשלה מחליף-כספים יהודי, שהחביא בביתו מאות אלפי דולארים," סיפרה. "המסחר בדור לארים אסור לחלוטין ודולאר, הנמכר בשוק הרשמי ב-2.80 לירות תורכיות, שחה בשוק השחור 13 או 14 לירות. לכן, כשנתפס הסוחר היהודי, קפץ עליו רוגו כללי. העתונים התחילו לכתוב נגד "הספסרים היהודיים", ובמשך כמה ימים היה מאד לאיננים להיות סוחר יהודי."

בערב, עזבה א/ק מרמרה את איזמיר, בדרכה לאיסטנבול. מתוך טרקלין המחלקה הראשונה, בקעו צלילי שירים עבריים. המשלחת הנעימה את הערב לנוסעים התורכיים, בהופעה שנקראה בלוח-המודעות של האוניה, כ"ערב היכרות עם ישראל".

ברנשים...

שני שוטרים תורכיים במדי-העבודה שלהם נעמדו ברצון בפניה מתאימה לצילום. מדיהם מפוארים ומצועצים להפליא, עולים ביפים בהרבה על מדיהם של אלופי צה"ל.

האטלנטית, לוקחת את תפקידיה ברצינות גמורה. באיזמיר עצמה עומד מתנה גדול, חדש ונקי, המשמש כמטה הכוחות האטלנטיים. כאן, בצל 15 הדגלים של המדינות חברות הברית האנטרי-קומוניסטית, גרים בתנאים מצויינים אנשי המשלחת האמריקאית ומשפחותיהם.

כדי להקל על פעולות המטה בקשריו עם החיילים התורכים, שאינם מדברים שפה זרה, ניתן לכל חייל תורכי גם כרטיס גאט', הנושא את שמו, גילו, דרגתו ותמונתו. כמה מהם נראו משוטטים ברחובות העיר, כשעל חזם מהודק כרטיס זה בסיכה.

בדרך כלל, החיילים התורכים אינם עושים רושם חיצוני טוב. חייל צה"ל הממוצע לבוש הרבה יותר טוב, קומתו זקופה יותר, והליכתו נאה יותר. המדים התורכיים עשויים מבר עבה יותר מאשר החאקי הישראלי, וצבעם צבע זית ירוק.

★ ★ ★

בזשביקים בעורף

ה קצינים התורכיים, לעומת זאת, מצטיינים בהר מדיהם. המבוגרים יותר — מרב-סרן ומעלה — מעדיפים את כובעי המצחיה הגדולים וכתפי מעיליהם מרופדים בהגומה. הצעירים נראים הרבה יותר פשוטים ותכליתיים. מדיהם דומים במידה רבה למדי קציני צה"ל, והם נבחרו מתוך השכבה החברתית והתרבותית המפותחת יותר של תורכיה.

על האניה נסעו שני קצינים תורכיים. האחד, סרן בן 38, רזה, מקריח, חמוק, בעל חתק של 12 שנות שירות. הוא נסע ממרסין, שם הוא מפקד על יחידת הובלה, לחופשה בביתו באיסטנבול. הוא לא דיבר הרבה, עקב בעיניו משועממות-עצובות אחר המתרחש מסביבו. דעתו על הערבים: "הם לא בני-אדם!" על הישראלים: "נחכה ונראה מה יצא מהם!"

באנטליה, הנמל השני אחרי מרסין, עלה זוג צעיר: סגן שחרחר ותמיר; אשה שחרחרת ועגלגלה. הם התחתנו לא זמן וניצלו את חופשתו הארוכה של הבעל לטיול. עיסמת שוקר, הסגן, הוא מפקד-מחלקה בחיל-הרגלים, והוא עשה רושם כאילו ידע את מלאכתו. הוא סיים את מכללת הקצינים של הצבא התורכי, שם משרתים גם מדריכים אמריקאיים רבים, בעיקר בתפקידים הגבוהים יותר.

מה תפקידו העיקרי של הצבא התורכי? "לחסום את חדרית הקומוניזם למזרח התיכון!" באינו מידה הצלחתי? "אנחנו בסדר, מוכנים. אבל מה אפשר לעשות אם הבלזשביקים חודרים דחקא מהעורף ומתבססים בסוריה ובמצרים?"

עיסמת הצעיר (26) היה מלא התפעלות מישראל, ובפרט מהצ"ל. "אני לא יודע מה אנחנו צריכים את כל הברירות עם הערבים ולמה לנו לבזבז מאמצים לרכוש אותם לצידנו! אני בטוח שאילו נתנו לנו — לתורכיה ולישראל — לפעול כמו שצריך, היינו משליטים מחר מאד סדר במזרח התיכון!"

פעם האמין עיסמת — ואיתו רבים מבני מעמדו — כי המהפכה הצבאית של גמאל עבד אל-נאצר תעשה למען מצרים. את אשר עשתה מהפכה כמאל אטאטורק למען תורכיה. "אבל הם הסתכסכו, והשד יודע איך ייצאו מכל העניין." ישראלי הנוסע לתורכיה, אינו צריך לחשוש שימצא